

1 Millä edellytyksillä avioeron voi saada?

Espanjan avioerolainsäädäntöä uudistettiin lailla 15/2005. Uudistuksen jälkeen avioeron hakeminen ei edellytä edeltävää asumuseroa eikä minkään lainsäädännössä määritellyn avioeron myöntämisedellytyksen täyttymistä, vaan avioeroa voi hakea suoraan oikeusviranomaiselta. Avioero myönnetään tuomioistuimen lainvoimaisella päätöksellä).

Avioeromenettely voidaan saattaa vireille hakemuksella, jonka jättää toinen puolisoista yksin, molemmat puoliset yhdessä tai toinen puoliso toisen suostumuksella. Avioerohakemus voidaan jättää, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

Avioliiton solmimisesta on kulunut vähintään kolme kuukautta, jos avioeroa hakevat molemmat puoliset yhdessä tai toinen puolisoista hakee sitä toisen suostumuksella.

Avioliiton solmimisesta on kulunut vähintään kolme kuukautta, jos avioeroa hakee vain toinen puoliso.

Avioeroa voidaan hakea milloin tahansa ilman aikarajoitusta avioliiton solmimisen jälkeen, jos on näyttöä siitä, että avioeroa hakevan puolison, puolisoitten yhteisten lasten tai jommankumman puolison lasten henki, vapaus tai fyysinen, henkinen tai seksuaalinen koskemattomuus on vaarassa.

Edellisen perusteella avioeron hakemiseen ja myöntämiseen riittää, että toinen puolisoista ei halua jatkaa avioliittoa. Vastaaaja ei voi vastustaa avioeroa aineellisin perustein. Riittää, että noudatetaan aikarajoituksia, joita viimeksi mainitussa tapauksessa ei edes ole.

Avioeron sijaan voidaan hakea asumuseroa samoin edellytyksin. Tällöin aviosuhde säilyy. Asumusero tarkoittaa, että velvollisuus yhteiselämään lakkaa, mutta avioliitto ei purkautu, toisin kuin avioerossa.

Avioeron (tai asumuseron) hakeminen edellyttää, että

toinen puolisoista jättää erohakemuksen

molemmat puoliset jättävät tai toinen puolisoista toisen suostumuksella jättää erohakemuksen.

Ensimmäisessä tapauksessa hakemukseen liitetään ehdotus toimenpiteistä, joilla säädellään avioeron tai asumuseron vaikutuksia. Näistä toimenpiteistä keskustellaan menettelyn aikana. Jos puoliset eivät pääse niistä sopimukseen, niistä päättää oikeusviranomainen.

Toisessa tapauksessa hakemukseen liitetään yhteinen sopimus (*convenio regulador*), josta käy ilmi, mitä puoliset ovat sopineet yhteisestä kodista, lasten huoltajuudesta ja elatuksesta, yhteisen omaisuuden jakamisesta ja mahdollisista puolisoitten välisistä elatusmaksuista. Jos perheessä on huollettavana alaikäisiä lapsia, hakemus käsitellään tuomioistuimessa ja päätöksen tekee tuomari. Jos tällaisia lapsia ei ole, on kaksi mahdollisuutta: hakemus käsitellään joko tuomioistuimessa, jolloin päätöksen tekee tuomioistuimen virkamies (*Letrado de la Administración de Justicia*), tai notaarin luona, jolloin sopimus vahvistetaan virallisella asiakirjalla.

Lain 13/2005 tultua voimaan asumus- ja avioerolainsäädäntöä sovelletaan täysimääräisesti kaikkiin avioliittoihin riippumatta siitä, ovatko puoliset samaa tai eri sukupuolta. Laissa todetaan, että miehillä ja naisilla on oikeus solmia avioliitto samoin ehdoin ja samoin vaikutuksin siitä riippumatta, ovatko avioliiton solmijat samaa tai eri sukupuolta.

2 Mitkä ovat avioeron myöntämisperusteet?

Lain 15/2005 tultua voimaan avioeron saamiseen Espanjassa ei enää vaadita perusteita, sillä lain mukaan aviosuhteessa elämisen katsotaan olevan ilmaus puolisoitten vapaasta tahdosta.

Ainoa edellytys on se, että ennen avioeroprosessin käynnistämistä noudatetaan vähimmäisaikaa koskevia rajoituksia, jotka lasketaan avioliiton solmimisesta (tiettyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta). Aikarajoitukset ovat seuraavat:

kolme kuukautta avioliiton solmimisesta, jos molemmat puoliset hakevat avioeroa tai toinen puolisoista tekee sen toisen suostumuksella;

kolme kuukautta avioliiton solmimisesta, jos vain toinen puolisoista hakee avioeroa;

avioeroa voidaan hakea milloin tahansa ilman aikarajoitusta avioliiton solmimisen jälkeen, jos on näyttöä siitä, että avioeron hakijan, puolisoitten yhteisten lasten tai jommankumman puolison lasten henki, vapaus tai fyysinen, henkinen tai seksuaalinen koskemattomuus on vaarassa.

3 Mitä laillisia vaikutuksia avioerolla on

3.1 aviopuolisoitten henkilökohtaisiin suhteisiin (esim. sukunimeen)

Avioeron ensimmäinen vaikutus on aviosuhteen purkautuminen. Avioliitosta johtuva velvollisuus yhteiselämään ja keskinäiseen avunantoon päättyy, ja puoliset saavat oikeuden solmia uuden avioliiton.

Espanjan lainsäädännössä ei säädetä, että vaimon on avioliiton seurauksena otettava aviomiehen sukunimi, kuten monissa muissa maissa.

3.2 omaisuuden jakamiseen puolisoitten välillä

Avioerossa aviovarallisuussuhde puretaan ja mahdollisesti kertynyt omaisuus ositetaan puolisoitten kesken. Puoliset jakavat yhteisen omaisuuden keskenään, ja jako toteutetaan puolisoitten aviovarallisuuteen sovellettavan järjestelmän mukaisesti.

3.3 puolisoitten alaikäisiin lapsiin

Avioerotuomio ei vaikuta vanhempien ja näiden yhteisten lasten väliseen suhteeseen muutoin kuin huoltajuuden osalta. Avioeron myöntävä tuomioistuin ratkaisee huoltajuuden, ja tuomioistuin määrää huoltajaksi joko yhden puolison ja antaa toiselle tapaamisoikeuden tai määrää molemmille puolisoille yhteishuoltajuuden.

Yhteishuoltajuus voidaan myöntää tuomioistuimen hyväksymän vanhempien sopimuksen perusteella (kun vanhemmat ovat joko hyväksyneet ensimmäisen ehdotuksen yhteiseksi sopimukseksi tai päässeet sopimukseen menettelyn aikana). Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen, tuomioistuin voi toisen osapuolen pyynnöstä määrätä yhteishuoltajuudesta saatuaan syyttäjäviranomaiselta lausunnon. Yhteishuoltajuuden perusteena on oltava alaikäisen lapsen edun riittävä suojelu.

Yhteishuoltajuus on joillakin Espanjan itsehallintoalueilla (Aragonia, Baskimaa ja jossain määrin myös Katalonia) lähtökohtainen järjestely, josta poiketaan vain olosuhteiden niin edellyttäessä. Lasten edun vuoksi voidaan määrätä huoltajuus vain toiselle vanhemmista tai sopia erityisjärjestelyistä (jos lapsia on useita, heillä voi olla eri vanhempi huoltajana, tai osa lapsista voi olla yhteishuoltajuudessa ja osa yksinhuoltajuudessa).

Periaatteena on, ettei avioero vapauta vanhempia lapsiin kohdistuvista velvoitteista, vaan molempien on osallistuttava lasten elatukseen ja molemmat käyttävät yhdessä vanhemmuuteen perustuvia oikeuksia.

Tämä johtaa tavallisesti siihen, että puoliso, joka ei ole lasten huoltaja, maksaa elatusapua sille puolisolle, jonka luona lapset asuvat, siihen asti kun lapsista tulee taloudellisesti riippumattomia tai kun lasten taloudellisen riippuvaisuuden jatkumisen voidaan katsoa aiheutuvan heistä itsestään johtuvista syistä. Jos on sovittu yhteishuoltajuudesta, kumpikin vanhempi vastaa yleensä lasten tavanomaisista menoista (vaatteet, ruoka ja asunto) sinä aikana, jonka lapset viettävät hänen luonaan. Muita menoja varten avataan yhteinen pankkitili, jolle kumpikin vanhempi tallettaa kuukausittain tietyn summan. Jos vanhempien taloudellisessa tilanteessa on suuria eroja, mikään ei kuitenkaan estä varakaampaa vanhempaa tukemasta toista rahallisesti, jotta tämä pystyy hoitamaan lasten menot sinä aikana, kun lapset ovat hänen luonaan.

3.4 toisen puolison velvollisuuteen maksaa toiselle elatusapua?

Avioerossa velvollisuus yhdessä elämiseen ja keskinäiseen avunantoon lakkaa, joten kumpikaan puoliso ei ole velvollinen elättämään toista. Jos kuitenkin avioero johtaa epätasapainoon siten, että toisen puolison taloudellinen tilanne heikkenee verrattuna siihen, mitä se oli avioliiton aikana, taloudellisesti kärsineellä puolisollla on oikeus saada toiselta puolisolta korvausta taloudellisen epätasapainon korjaamiseksi.

Jotkin itsehallintoalueet ovat säätäneet tähän kysymykseen liittyvistä erityisjärjestelyistä.

4 Mitä lakitermi "asumusero" käytännössä tarkoittaa?

Asumusero tarkoittaa, että puolisoiden velvollisuus yhteiselämään lakkaa, mutta aviosuhde säilyy. Tämä ei kuitenkaan vaikuta elatusvelvollisuuden määräämiseen taloudellisen epätasapainon takia. Asumuseron yhteydessä lakkaa puolisoiden mahdollisuus käyttää toistensa varoja avioliiton aikana syntyneiden välttämättömien menojen kattamiseen. Asumusero (tai puolisoiden tosiasiallinen erillään asuminen) johtaa myös siihen, että isyysolettama, jonka mukaan äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, ei sovelleta, jos lapsi on syntynyt sen jälkeen, kun erosta on kulunut 300 päivää.

5 Mitä edellytyksiä asumuseroon liittyy?

Lain 15/2005 tultua voimaan asumuseron (samoin kuin avioeron) saamiseen Espanjassa ei enää vaadita perusteita, sillä lain mukaan yhdessä elämisen katsotaan olevan ilmaus puolisoiden vapaasta tahdosta.

Ainoa edellytys on se, että ennen asumuseroprosessin käynnistämistä noudatetaan vähimmäisaikaa koskevia rajoituksia, jotka lasketaan avioliiton solmimisesta (tiettyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta). Aikarajoitukset ovat seuraavat:

kolme kuukautta avioliiton solmimisesta, jos molemmat puoliset hakevat asumuseroa tai toinen puolisoista hakee sitä toisen suostumuksella;

kolme kuukautta avioliiton solmimisesta, jos vain toinen puoliso hakee asumuseroa;

asumuseroa voidaan hakea ilman aikarajoitusta milloin tahansa avioliiton solmimisen jälkeen, jos on näyttöä siitä, että asumuseron hakijan, puolisoiden yhteisten lasten tai jommankumman puolison lasten henki, vapaus tai fyysinen, henkinen tai seksuaalinen koskemattomuus on vaarassa.

6 Mitä laillisia vaikutuksia asumuserolla on?

Asumuserolla on samat oikeusvaikutukset kuin avioerolla, lukuun ottamatta aviosuhteen purkamista. Sovittelu on siis mahdollista ja avioliitto voi palautua ennalleen ilman, että puolisoiden tarvitsee solmia avioliittoa uudelleen. Tällaisesta sovittelusta on ilmoitettava tuomioistuimelle aviosuhteen oikeusvaikutusten palauttamiseksi. Aviovarallisuuden yhteisomistus (*sociedad de gananciales*), jonka mukaan puolisoilla on avio-oikeus toistensa omaisuuteen, päättyy asumuseron myötä, minkä jälkeen sovelletaan erillisomistuksen periaatetta.

7 Mitä lakitermi "avioliiton mitätöinti" käytännössä tarkoittaa?

Avioliiton mitätöinti tarkoittaa, että tuomioistuin toteaa avioliittoon vihkimiseen liittyneen virheitä, joiden takia avioliitto ei ole ollut alun alkaenkaan pätevä.

(Avioliiton mitätöintiä voidaan soveltaa niin samaa kuin eri sukupuolta olevien henkilöiden avioliittoihin.) Tuomioistuin toteaa, ettei avioliittoa ole ollut olemassa eikä sillä näin ollen ole koskaan ollut mitään oikeusvaikutuksia. Tällöin puoliset katsotaan jälleen siviilisäädyltään naimattomiksi.

Aviovarallisuusjärjestelmä puretaan ja varat ositetaan, ja samalla lakkaa velvollisuus yhdessä elämiseen ja keskinäiseen avunantoon.

Toisin kuin asumuserossa ja avioerossa, avioliiton mitätöinnin seurauksena ei voida määrätä taloudellista tilannetta tasaavaa elatusmaksua, vaan elatusmaksun edellytyksenä on aina laillisesti pätevä avioliitto. Ongelmaa voidaan lievittää määräämällä avioliittoa solmittaessa vilpillisen mielin toiminut puoliso maksamaan korvaus puolisolle, joka solmi liiton hyvässä uskossa.

Ennen avioliiton mitätöintiä voimaan tulleet oikeudelliset vaikutukset säilyvät suhteessa lapsiin, eli vaikutukset ovat samat kuin asumuserossa tai avioerossa.

Avioliiton mitätöinnistä voi määrätä siviilituomioistuin. Sen lisäksi Espanjassa tunnustetaan siviilioikeudellisesti päteviksi myös kirkollisen tuomioistuimen päätös kirkollisen avioliiton (*matrimonio canónico*) mitätöinnistä ja paavin päätös täyttymättömän avioliiton mitätöinnistä. Tällaiset päätökset vahvistaa eksekvaaturimenettelyn kaltaisella menettelyllä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (perheoikeuteen erikoistunut tuomioistuin, jos paikkakunnalla on sellainen). Menettelystä määrätään Espanjan valtion ja Pyhän istuimen välisessä oikeusasioita koskevassa sopimuksessa, joka allekirjoitettiin 3. tammikuuta 1979.

8 Millä edellytyksillä avioliiton voi mitätöidä?

Avioliiton mitätöinnin edellytyksiä ovat seuraavat:

1. Jompikumpi puolisoista ei ole antanut suostumustaan avioliittoon.

2. Avioliitto solmittiin, vaikka avioliitolle oli olemassa jokin este. Avioliiton esteitä ovat seuraavat:

1. Toinen puolisoista on alaikäinen ja holhouksen alainen, paitsi jos on kyse yli 14-vuotiaasta, joka on saanut tuomioistuimelta luvan avioliittoon (ikäeste).

2. Toinen puolisoista oli avioliiton solmimishetkellä jo aikaisemmassa avioliitossa (kaksinnaiminen).

3. Puolisot ovat sukulaisia suoraan ylenevässä tai alenevässä polvessa tai toinen on toisen ottopolisi (sukulaisuudesta).

4. Puolisot ovat verisukulaisia kolmanteen parenteeliin asti – esimerkiksi eno ja sisarentytär – ellei tuomioistuimelta ole saatu erikoislupaa (sukulaisuudesta).

5. Toinen puolisoista on tuomittu kumman tahansa aikaisemman puolison murhasta tai avunannosta tämän murhaan, ellei oikeusministeriö ole myöntänyt poikkeuslupaa avioliittoon.

6. Avioliiton solmimiseen ei osallistunut tuomari, pormestari tai valtuutettu virkamies tai läsnä ei ollut tarvittavia todistajia. Avioliittoa ei kuitenkaan mitätöidä sillä perusteella, että avioliittoon vihkiä ei ollut pätevä tai häntä ei ollut nimitetty laillisesti tehtävään, jos ainakin toinen puolisoista on toiminut hyvässä uskossa ja avioliittoon vihkiä hoiti tehtäviään julkisesti.

7. Jompikumpi puolisoista erehtyi avioliittoa solmittaessa toisen puolison henkilöllisyydestä tai hänen sellaisista henkilökohtaisista ominaisuuksistaan, joiden perusteella hän oli alun perin suostunut avioliittoon.

8. Jompikumpi puolisoista pakotettiin avioliittoon tai peloteltiin suostumaan siihen.

9 Mitä laillisia vaikutuksia avioliiton mitätöinnillä on?

Avioliiton mitätöinnin seurauksena avioliiton todetaan olleen pätemätön solmimishetkestä lähtien. Puolisot katsotaan tällöin siviilisäädyltään jälleen naimattomiksi.

Oikeusvaikutukset, jotka kohdistuivat mitätöidyn avioliiton aikana lapsiin ja hyvässä uskossa toimineeseen puolisoon tai toimineisiin puolisoihin, säilyvät kuitenkin ennallaan.

Vilpillisin mielin toiminut puoliso ei saa osuutta hyvässä uskossa toimineen puolison varallisuudesta, kun aviovarallisuussuhde puretaan avioliiton mitätöinnin johdosta.

Hyvässä uskossa toiminut puoliso voi saada korvauksen, jos puoliset ovat asuneet yhdessä, jotta tasoitetaan avioliiton mitätöinnin seurauksena mahdollisesti aiheutuvaa taloudellista epätasapainoa.

10 Mitä vaihtoehtoisia muita kuin juridisia keinoja avioeroon liittyvien asioiden ratkaisemiseksi on olemassa?

Espanjassa säädetään perhesovittelusta valtion tasolla lailla 5/2012, joka koskee sovittelua siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa (*Ley 5/2012 de mediación en asuntos civiles y mercantiles*). Sillä on saatettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/52/EY tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla osaksi Espanjan lainsäädäntöä. Sovitteluun sovelletaan seuraavia yleisiä periaatteita: vapaaehtoisuus ja vapaa tahto, oikeudenmukaisuus, puolueettomuus ja luottamuksellisuus. Näiden periaatteiden lisäksi sovittelun osapuolten toimintaa ohjaavat säännöt tai ohjeet, kuten vilpittömän mielen ja molemminpuolisen kunnioituksen sekä velvollisuuden tehdä yhteistyötä ja tukea sovittelijan työtä.

Laissa 5/2012 säädetään sovittelusta rajatylittävissä riita-asioissa. Riita-asioita pidetään rajatylittävinä, kun vähintään yhdellä osapuolella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka eri jäsenvaltiossa kuin muilla osapuolilla silloin, kun he sopivat käyttävänsä sovittelua tai kun sovittelu on sovellettavan lain mukaan pakollista. Tämä koskee myös riita-asioita, joita ennakoidaan tai jotka on ratkaistu sovittelusopimuksessa sen tekopaikasta riippumatta, silloin kun toisen osapuolen kotipaikan siirtämisen seurauksena sopimusta tai joitakin sen seurauksia on tarkoitus soveltaa toisen valtion alueella. Euroopan unionin eri jäsenvaltioissa asuvien osapuolten välisissä rajatylittävissä riita-asioissa määritetään kotipaikka asetuksen (EY) N:o 44/2001 (ns. Bryssel I asetus) 59 ja 60 artiklan mukaisesti.

Espanjan lainsäädännön mukaan perhesovittelua pidetään vaihtoehtona perheoikeudellisten riita-asioden tuomioistuinkäsittelylle.

Monilla itsehallintoalueilla alueparlamentti on säätänyt perhesovittelusta, jota järjestävät yleensä sosiaalipalveluista vastaavat julkishallinnon yksiköt (Andalusian itsehallintoalueen laki 1/2009 perhesovittelusta, Aragonian itsehallintoalueen laki 9/2011 perhesovittelusta, Asturian itsehallintoalueen laki 3/2007 perhesovittelusta, Kanariansaarten laki 15/2003 perhesovittelusta, Kantabrian itsehallintoalueen laki 1/2011 sovittelusta, Kastilia-La Manchan laki 4/2005 perhesovitteluun erikoistuneesta sosiaalipalvelusta, Kastilia ja Léonin laki 1/2006 perhesovittelusta, Valencian itsehallintoalueen laki 7/2001 perhesovittelusta, Galician laki 4/2001 perhesovittelusta, Baleaarien laki 14/2010 perhesovittelusta, Madridin itsehallintoalueen laki 1/2007 perhesovittelusta ja Baskimaan laki 1/2008 perhesovittelusta).

Katalonian itsehallintoalueella on luotu oma lainsäädäntö tällä alalla: Katalonian siviililain 233 §:n 6 momentissa säädetään, että oikeusviranomainen voi lähettää puoliset sovittelua koskevaan tiedotustilaisuuteen, jos se olosuhteet huomioon ottaen katsoo, että asiassa voidaan yhä päästä sovintoon.

Valtion tasolla lailla 15/2005 muutettiin siviililakia (*Código Civil*) ja siviiliprosessilakia (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) asumus- ja avioeron osalta. Lailla 15/2005 lisättiin siviiliprosessilain 770 §:ään 7 momentti, jonka mukaan osapuolet voivat yhteisestä sopimuksesta pyytää, että asumus- tai avioeromenettely (yhteisestä sopimuksesta käynnistetty menettely lukuun ottamatta) tai avioliiton mitätöintimenettely keskeytetään siviiliprosessilain 19 §:n 4 momentissa vahvistettua riita-asian oikeudenkäyntiä koskevaa yleistä menettelyä noudattaen, jotta voidaan aloittaa sovittelu.

Rajatylittäviä avioliittoja koskeviin menettelyihin sovelletaan neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (ns. Bryssel IIa asetus) 55 artiklaa. Sen mukaan keskusviranomaisten on toisen jäsenvaltion keskusviranomaisen tai sen henkilön pyynnöstä, jolla on vanhempainvastuu, tehtävä yhteistyötä yksittäisissä tapauksissa asetuksen tarkoituksen toteuttamiseksi. Niiden on muun muassa pyrittävä helpottamaan vanhempainvastuussa olevien pääsemistä sopimukseen sovittelun tai muiden keinojen avulla.

Perheoikeuden alaan kuuluvissa riita-asioissa, joissa toimivalta on naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevillä tuomioistuimilla (*Juzgados de Violencia sobre la Mujer*), sovittelu on kielletty.

11 Minne avioero-/asumusero-/mitätöintihakemukset tulee lähettää? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

a) Minne hakemus lähetetään?

Ensin on vahvistettava Espanjan tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta käsitellä asia asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (avioliiton mitätöintiä, asumus- tai avioeroa ja vanhempainvastuuta koskevat asiat), asetuksen (EY) N:o 4/2009 (elatusapua koskevat asiat) tai 29. tammikuuta 2019 alkaen asetuksen (EU) 2016/1103 (aviovarallisuussuhteet) ja oikeuslaitoslain (*Ley Orgánica del Poder Judicial*) 22 c §:n (asiat, joista ei säädetä kyseisissä asetuksissa, tai joiden osalta niissä viitataan kansalliseen lainsäädäntöön) nojalla.

Kun toimivalta on vahvistettu, avio- tai asumuseroa tai avioliiton mitätöintiä koskeva hakemus tehdään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle. Jos asumus- tai avioeroa haetaan yhteisestä sopimuksesta eikä puolisoilla ole alaikäisiä lapsia, hakemus voidaan tehdä notaarille. Joissakin tuomiopiireissä on perheoikeuteen erikoistuneita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimia. Käytännössä hakemus on jätettävä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jossain seuraavista paikoista:

Puolisoiden kotipaikassa.

Jos puoliset asuvat eri tuomiopiireissä, kantaja voi valita, jättääkö hakemuksen

puolisoiden viimeisessä yhteisessä kotipaikassa

vai vastaajan asuinpaikassa.

Jos vastaajalla ei ole vakituista koti- tai asuinpaikkaa, kantaja voi valita vastaajan nykyisen olinpaikan ja tämän viimeisen kotipaikan tuomioistuimen välillä.

Jos edellisiä perusteita ei voida soveltaa, hakemus on esitettävä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomarille kantajan kotipaikassa.

Jos puoliset hakevat avio- tai asumuseroa yhteisestä sopimuksesta, hakemus voidaan jättää

tuomarille viimeisessä yhteisessä kotipaikassa

tai tuomarille jommankumman hakijan senhetkessä kotipaikassa.

Hakijan kotipaikan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomaria voidaan pyytää päättämään alustavasti välitoimista.

Espanjan tuomiopiirijako esitetään [oikeuslaitoksen rakennetta](#) käsittelevällä sivustolla.

Notaarikäsittely on tuomioistuinkäsittelyn vaihtoehto, jota sovelletaan, kun puolisoilla ei ole huollettavia alaikäisiä lapsia (jos tällainen asia käsitellään tuomioistuimessa, päätöksen tekee tuomarin sijasta tuomioistuimen virkamies). Notaarikäsittelyssä virallisen asiakirjan vahvistaa sen paikkakunnan notaari, jossa puolisoilla oli viimeinen yhteinen kotipaikka tai jossa jommallakummalla heistä oli viimeinen koti- tai asuinpaikka.

b) Muodollisuudet ja asiakirjat

Jos asia käsitellään tuomioistuimessa, avioliiton mitätöinti-, asumusero- tai avioerohakemus on esitettävä kirjallisesti hakijaa avustavan asianajajan (*Letrado*) sekä häntä edustavan oikeudenkäyntiavustajan (*Procurador*) allekirjoittamana. Jos puoliset hakevat asumuseroa tai avioeroa yhteisestä sopimuksesta, he voivat käyttää yhteistä asianajajaa tai oikeudenkäyntiavustajaa.

Asumusero-, avioero- tai avioliiton mitätöintihakemukseen on liitettävä ehdottomasti

avioliittotodistus ja tarvittaessa väestörekisteristä saatavat lasten syntymätodistukset – niitä ei voi korvata pelkällä perhesuhteita koskevalla

väestörekisteriotteella (*libro de familia*)

asiakirjat, joihin avioeroa hakeva(t) puoliso(t) perustavat oikeutensa

asiakirjat, joiden perusteella puolisoiden ja tarvittaessa myös lasten taloudellista tilannetta voidaan arvioida (esimerkiksi veroilmoitus, palkkatodistus, pankin todistus, kauppariisi tai lainhuudatustodistus), jos osapuolet vaativat omaisuuteen liittyviä toimenpiteitä

sopimusehdotus, jos asumus- tai avioeroa haetaan yhteisestä sopimuksesta.

Jos hakemuksen käsittelee notaari (kun asumus- tai avioeroa haetaan yhteisestä sopimuksesta, eikä huollettavia alaikäisiä lapsia ole), edellä luetellut asiakirjat on esitettävä tälle hakemusta koskevan päätöksen vahvistamista varten. Lisäksi hakijoilla on oltava avustajanaan asianajaja, jolla on oikeus esiintyä tuomioistuimessa.

12 Voiko asian hoitamiseen saada oikeusapua?

Espanja myöntää oikeuden maksuttomaan oikeusapuun Espanjan kansalaisille, muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisille ja Espanjassa oleskeleville ulkomaalaisille, joiden varat eivät riitä kattamaan oikeuskuluja.

Oikeus maksuttomaan oikeusapuun on luonnollisella henkilöllä, jolla ei ole riittävästi varallisuutta ja jonka bruttotulot, perheyksikköä kohden vuosittain laskettuna, eivät kokonaisuudessaan ylitä seuraavia kynnsarvoja:

a) kaksi kertaa valtion tuloidikaattori (*Indicador Público de Renta de Efectos Múltiples*, IPREM), joka on voimassa hakemusta esitettäessä silloin, kun on kyse perheettömästä henkilöstä,

a) kaksi ja puoli kertaa IPREM, joka on voimassa hakemusta esitettäessä silloin, kun on kyse henkilöstä, joka kuuluu alle neljän hengen perheyksikköön,

c) kolme kertaa IPREM, silloin kun on kyse nelihenkisistä tai suuremmista perheyksiköistä.

Valtion tuloidikaattorin (IPREM) laskeminen

Hakemus on esitettävä sen paikkakunnan asianajajyhdistykselle (*Colegio de Abogados*), jossa pääasiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee, tai hakijan kotikunnan tuomioistuimelle. Jälkimmäisessä tapauksessa tuomioistuin välittää hakemuksen kyseisellä alueella toimivaltaiselle asianajajyhdistykselle.

Asianajajyhdistykset on nimetty myös rajatylittäviä riita-asioita koskevia hakemuksia vastaanottaviksi viranomaisiksi. Hakemuksen lähettävä viranomainen on hakijan vakituisen asuinpaikkakunnan asianajajyhdistys.

Euroopan maiden kansalaiset, joiden kotivaltio on liittynyt maksutonta oikeudenkäyntiä tarkoittavien hakemusten toimittamista koskevaan Euroopan neuvoston sopimukseen, voivat jättää oikeusapuhakemuksensa sopimuksen soveltamisesta vastaavalle keskusviranomaiselle omassa maassaan.

Oikeusapuhakemus on jätettävä ennen oikeudenkäyntimenettelyn aloittamista tai, jos maksuttoman oikeusavun hakija on asiassa vastaajana, ennen kanteeseen vastaamista. Kuitenkin sekä kantaja että vastaaja voivat hakea maksutonta oikeusapua myös jälkikäteen, jos heidän taloudellinen tilanteensa on todistettavasti muuttunut.

Kun puolisoitten yhteiset varat eivät riitä kattamaan oikeuskuluja, mutta toisen puolison taloudellinen tilanne estää maksuttoman oikeusavun myöntämisen, oikeusapua tarvitseva puoliso voi vaatia, että varakkaampi puoliso maksaa oikeuskulut (*litis expensas*).

13 Voiko avioero-/asumusero-/mitätöintipäätökseen hakea muutosta?

Asumuseroa, avioeroa ja avioliiton mitätöintiä koskevissa oikeudenkäynneissä Espanjassa annettuihin päätöksiin voi hakea muutosta. Muutoksenhaku on tehtävä 20 päivän kuluessa siinä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, joka teki päätöksen, johon haetaan muutosta. Kyseinen tuomioistuin vahvistaa muutoksenhaun, ja asian käsittelee maakunnallinen ylioikeus (*Audiencia Provincial*). Muutoksenhaussa annetusta ratkaisusta voi valittaa tietyissä tapauksissa oikeuskysymyksen osalta tai menettelyvirheen perusteella korkeimman oikeuden riita-asioiden jaostoon.

Avioliiton mitätöinti-, asumusero- tai avioero-oikeudenkäynneissä Espanjassa annettua päätöstä ei panna väliaikaisesti täytäntöön, kun muutoksenhaku on vireillä. Muutoksenhaulla ei kuitenkaan voida lykätä päätöksessä määrättyjen, välittömästi täytäntöönpanokelpoisten toimenpiteiden vaikutusta eikä menettelyn pääasiaan liittyviä velvollisuuksia ja aviovarallisuussuhteita koskevan päätöksen täytäntöönpanoa. Muutoksenhaku vaikuttaa ainoastaan toimenpiteiden langettamiseen. Avioliiton mitätöinti-, asumusero- tai avioeropäätös säilyy lainvoimaisena muutoksenhausta huolimatta.

Jos puolisoitten yhteisestä sopimuksesta käynnistetyssä asumusero- tai avioeromenettelyssä tuomarille esitetty sopimusehdotus on hyväksytty sellaisenaan, tuomioistuimen tuomioon tai päätökseen ei ole mahdollista hakea muutosta. Tällaiseen päätökseen voi hakea muutosta vain käsittelyyn osallistunut syyttäjä alaikäisen tai vajaavaltaisen lapsen edun nimissä. Jos tuomioistuin antaa yhteisestä sopimuksesta käynnistetyssä avioero- tai asumusero-oikeudenkäynnissä kielteisen päätöksen tai hylkää yhden tai useamman puolisoitten ehdottamista toimenpiteistä, päätökseen voi hakea muutosta. Näissä tapauksissa toimenpiteitä koskevaan päätökseen haettu muutos ei lykkää toimenpiteiden vaikutusta eikä vaikuta asumus- tai avioerosta annetun tuomion lainvoimaisuuteen.

Tuomari voi tehdä päätöksen väliaikaisista toimenpiteistä ja ennakkotoimenpiteistä ennen asumuseroa, avioeroa tai mitätöintiä koskevaa oikeuskäsittelyä tai käsittelyn aikana. Tällaisista toimenpiteistä tehtyihin päätöksiin ei voi hakea muutosta, mutta päätökset eivät saa lainvoimaa eivätkä ne ole lopullisia.

Väliaikaisista toimenpiteistä annettuja päätöksiä ei voida tarkistaa muutoksenhaun avulla, vaan niitä muutetaan asumuseroa, avioeroa tai avioliiton mitätöintiä koskevan käsittelyn päättävällä lopullisella tuomiolla.

14 Millä tavoin tulee menetellä jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama avioero-/asumusero-/mitätöintipäätös tunnustetaan tässä jäsenvaltiossa?

Asiassa sovelletaan neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 (Bryssel IIa asetus) tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa. Asetus on annettu 27. marraskuuta 2003, ja se on voimassa kaikissa jäsenvaltioissa Tanskaa lukuun ottamatta. Tanskaan sovelletaan Haagin yleissopimusta toimivallasta, sovellettavasta laista, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa. Yleissopimus on tehty 19. lokakuuta 1996.

Jos kyse on ainoastaan väestörekisteritietojen päivittämisestä toisessa jäsenvaltiossa tehdyn avioero-, asumusero- tai avioliiton mitätöintipäätöksen jälkeen ja jos siinä jäsenvaltiossa, jossa päätös on tehty, ei päätökseen voi lainsäädännön mukaan hakea muutosta, riittää pelkkä väestörekisterin ylläpitäjälle tehty tietojenmuutospyyntö, jonka ohkeen on liitetty seuraavat asiakirjat:

jäljennös päätöksestä, joka täyttää kyseisen maan lainsäädännön mukaiset, aitouden toteamista koskevat vaatimukset

lakimääräinen vakiomuotoinen todistus, jonka antaa sen jäsenvaltion tuomioistuin tai toimivaltainen viranomainen, jossa päätös on tehty asiakirja, jossa vahvistetaan vastaajalle esitetyn haasteen laillisuus, tai vahvistus siitä, että vastaaja on hyväksynyt päätöksen, jos on kyse tuomiosta, jota annettaessa vastaaja ei ole ollut läsnä.

Jossain muussa EU:n jäsenvaltiossa (Tanskaa lukuun ottamatta) annetun avioero-, asumusero- tai avioliiton mitätöintipäätöksen tunnustamista haetaan sen henkilön kotipaikkakunnan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, jota vastaan tunnustusta tai päätöstä tunnustamatta jättämisestä haetaan.

Tunnustettavan päätöksen ei tarvitse olla lainvoimainen siinä jäsenvaltiossa, jossa se on annettu. Jos vastaaja ei asu vakituisesti Espanjassa, tunnustusta voidaan hakea siinä paikassa, jossa vastaaja sillä hetkellä Espanjassa oleskelee tai jossa vastaaja on Espanjassa viimeksi asunut. Jos mitään edellä esitetystä ei voida soveltaa, tunnustusta haetaan kantajan kotipaikassa.

Hakemus on laadittava kirjallisena lakimiehen ja oikeudenkäyntiavustajan avustuksella, ja siihen on liitettävä samat asiakirjat kuin edellisessä tapauksessa. Tanskassa annetut päätökset tunnustetaan Espanjassa Espanjan lainsäädännön mukaisesti. Oikeuskäsittely alkaa hakemuksen laatisemasta, ja hakemus tehdään suoraan sen henkilön kotipaikkakunnan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, jota vastaan tunnustusta haetaan.

15 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan vastustaa toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antaman avioero-/asumusero-/mitätöintipäätöksen tunnustamista tässä jäsenvaltiossa? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Päätöksen tunnustamatta jättämistä haetaan samalla menettelyllä kuin päätöksen tunnustamista. Jos päätös on tunnustettu asetuksen (EY) N:o 2201/2003 perusteella, tunnustamista voidaan vastustaa vain, kun tunnustettavasta päätöksestä on ilmoitettu ja kun laissa asetettu määräaika on kulunut umpeen, esittämällä valitus maakunnalliseen ylioikeuteen.

Jos kyseessä on Tanskassa tehty päätös, tunnustamatta jättämistä voidaan hakea, kun vastapuoli on jättänyt hakemuksen päätöksen tunnustamisesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen. Kaikissa tapauksissa vastustamishakemuksen virallistavat asianajaja ja oikeudenkäyntiavustaja.

16 Mitä lakia sovelletaan avioeroasiassa silloin kun puoliset eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai ovat eri maiden kansalaisia?

Sen jälkeen kun asetus (EU) N:o 1259/2010 tuli voimaan 21. kesäkuuta 2012, puoliset ovat asetuksessa säädetyissä tilanteissa voineet valita asumus- tai avioeroonsa sovellettavan lain asetuksen 5 ja 8 artiklan nojalla. Silloin kun ei ole kyse asetuksessa säädetyistä tilanteista, sovelletaan sen valtion lakia,

- a) jossa puolisoitten asuinpaikka on sillä hetkellä, kun asia pannaan vireille tuomioistuimessa tai, jos tämä ei ole mahdollista,
- b) jossa puolisoilla oli viimeinen yhteinen asuinpaikka edellyttäen, että yhteisasumisen päättymisestä ei ole kulunut yli vuotta ennen asian vireillepanoa tuomioistuimessa, jos toinen puolisoista asuu edelleen samassa valtiossa, kun asia pannaan vireille tuomioistuimessa tai, jos tämä ei ole mahdollista,
- c) jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat, kun asia pannaan vireille tuomioistuimessa tai, jos tämä ei ole mahdollista,
- d) jonka tuomioistuimessa asia pannaan vireille.

Edellä oleva koskee avioeroon sovellettavaa lakia. Eron vaikutuksiin sovelletaan kuitenkin monissa tapauksissa eri lakia:

Ellei aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia ole vahvistettu avioehtosopimuksessa, aviovarallisuussuhteisiin sovelletaan 29. tammikuuta 2019 asti puolisoitten yhteistä henkilöstatuuttia eli sen maan lakia, jonka kansalaisia he olivat avioliiton solmimishetkellä. Tuon päivämäärän jälkeen sovelletaan asetusta (EU) 1103/2016.

Jos yhteistä henkilöstatuuttia ei ole, sovelletaan jommankumman puolison henkilöstatuuttia (sen maan lakia, jonka kansalainen hän on) tai asuinpaikan lakia, jonka he ovat yhdessä valinneet ja vahvistaneet ennen avioliiton solmimista laaditulla virallisella asiakirjalla. Jos tällaista asiakirjaa ei ole, sovelletaan sen maan lakia, jossa puolisoilla on ollut yhteinen asuinpaikka välittömästi avioliiton solmimisen jälkeen. Jos yhteistä asuinpaikkaakaan ei ole ollut, sovelletaan sen maan täydentävää aviovarallisuusjärjestelmää, jossa avioliitto solmittiin.

Tammikuun 29. päivästä 2019 sovelletaan kaikilta osin asetusta 1103/2016. Siinä säädetään, että jos lainvalintasopimusta ei ole tehty, sovelletaan sen valtion lakia, a) jossa oli puolisoitten ensimmäinen yhteinen asuinpaikka avioitumisen jälkeen tai, jos se ei ole mahdollista, b) jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat avioitumishetkellä tai, jos se ei ole mahdollista, c) johon puolisoilla yhdessä on läheisin liittymä avioitumishetkellä ottaen huomioon kaikki olosuhteet. Jos molemmat puoliset olivat avioitumishetkellä useamman kuin yhden saman valtion kansalaisia, yhteisen kansalaisuuden kriteeriä ei sovelleta. Lasten huoltajuuteen liittyviin kysymyksiin sovelletaan 19. lokakuuta 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen määräysten mukaisesti päätöksen tekvän viranomaisen maan lakia.

Väli- ja turvaamistoimiin sovelletaan yleensä samaa lakia, jota sovelletaan kyseessä olevaan asumuseroon, avioeroon tai avioliiton mitätöintiin. Kiireellinen väli- tai turvaamistoimi, joka koskee Espanjassa oleskelevia henkilöitä tai Espanjassa sijaitsevaa omaisuutta, voidaan kuitenkin hyväksyä ilman toimivaltaa tutkia pääasialla.

Jos lainvalintasopimusta ei ole tehty, elatusapuun liittyviin kysymyksiin (kuten perheen asunnon käyttö tai tarvittaessa taloudellista tilannetta tasaava elatusmaksu) sovelletaan elatusvelkojan asuinpaikan lakia.

Jos johonkin yksittäistapaukseen sovelletaan Espanjassa ulkomaista lakia, espanjalaisen tuomioistuimen on vahvistettava ja hyväksyttävä lain sisältö ja voimassaolo. Tätä varten tuomioistuin voi käyttää kaikkia sellaisia selvitysmenetelmiä, jotka se katsoo tarpeellisiksi voidakseen hyväksyä ulkomaisen lain soveltamisen.

Lopuksi on syytä korostaa, että oikeudenkäynneissä Espanjassa sovelletaan aina Espanjan prosessioikeutta riippumatta siitä, mitä lakia avioeroon, asumuseroon tai avioliiton mitätöintiin sovelletaan.

Päivitetty viimeksi: 05/04/2018

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Näiden sivujen kansallisesta sisällöstä vastaavat jäsenvaltiot päivittävät parhailaan sivuja Britannian EU-erosta johtuvien muutosten vuoksi. Kaikki sivut eivät välttämättä ole vielä ajan tasalla, mutta tiedot korjataan aikanaan.